

PROGRAMA AGRARI PER A LES MUNICIPALS

La governança alimentària

Horitzó 2015-2019

2015 ANY D'ELECCIONS MUNICIPALS

PROPOSTES PER A REDACTAR UN PROGRAMA AGRARI PER A LES MUNICIPALS

El sociòleg i pensador Zygmunt Bauman en el seu concepte de «món líquid» posa de manifest com «les realitats històriques sòlides s'esvaeixen, generant com a conseqüència un món més precari, provisional, delitós de novetats i, amb freqüència esgotador». Bauman recorda com «ningú creu que els governs puguin fer res, es veuen com institucions que mai compleixen les seves promeses», i el que és més greu, encara que sapiguem com crear una societat més humana, es pregunta: qui la dissenyarà i la convertirà en realitat?

Tot i així, recorda que el polític Benjamin R. Barber ha publicat en el seu llibre «*If Mayors Ruled the World*»¹ que «les institucions locals són capaces d'enfrontar-se als problemes molt millor, tenen la dimensió adequada per veure i experimentar la seva col·lectivitat com una totalitat. Poden portar a terme lluites molt més efectives per millorar les escoles, la sanitat, l'ocupació, el paisatge»².

1.- PRESENTACIÓ

De la mateixa manera que des de la Xarxa Agroterritorial es va impulsar la «Carta de l'Agricultura Periurbana»³, com resposta a una de les recomanacions del dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) sobre «Agricultura periurbana», per esdevenir un marc de compromís institucional entre l'administració local i supralocal i la pagesia, es creu oportú redactar un «**Programa agrari per a les municipals**» com a marc de referència en la redacció dels programes electorals municipals.

S'és conscient que tot i viure en un món globalitzat paradoxalment cada vegada es valoren i prioritzen més les identitats locals sorgint una necessitat de gestionar allò que és propi.

¹ Benjamin R. Barber (2013) *If Mayors Ruled the World: Dysfunctional Nations, Rising Cities*. Yale University Press.

² Paràgraf extret de l'entrevista a Zygmunt Bauman publicada al suplement dominical Magazine de La Vanguardia el 2 de novembre de 2014. pp. 26 i 33.

³ Per posteriorment afegir-s'hi el Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat i la Fundació Agroterritori en el marc del projecte AGRIPROXI «L'agricultura de proximitat per reinventar les relacions entre els espais urbans i rurals» corresponent al Programa Operatiu de Cooperació Territorial Espanya-França-Andorra 2007-2013 (POCTEFA)

Tal com es recollia en les conclusions de les Jornades Europees d'Agricultura periurbana, un del reptes que calia afrontar era el **«d'enfortir el paper dels governs locals en la preservació i gestió dels espais agraris periurbans, en base als principis de subsidiarietat, eficàcia i acostament de les administracions locals als ciutadans, convertint-se en agents de progrés dels seus municipis mitjançant iniciatives de forment i desenvolupament que incorporin l'acceptació i la integració de la complexitat dels espais agraris periurbans i processos participatius amb els agents actors d'aquests espais»**⁴

Aquesta proximitat que dona l'escala local permet afrontar els problemes i les iniciatives col·lectives a partir de cercar solucions o impulsar iniciatives que millor s'adaptin a les necessitats diverses i concretes, convençuts que els agents que estan en el territori han de trobar en els polítics dels ens locals uns aliats. El seu divorci resta representativitat als representants polítics.

El proper any **2015 és any d'eleccions municipals** i és una oportunitat pels moviments ciutadans que estant tenint una força creixent també en les seves reivindicacions i lluites municipalistes. Una oportunitat que el **sector agrari ha d'aprofitar i no hauria de quedar al marge** de l'agenda de la política municipal.

Es per això que és important que els partits polítics i moviments ciutadans, que concorrin en aquestes eleccions, recullin entre les seves propostes, accions relacionades amb l'àmbit de l'espai agrari, de l'activitat agrària i de l'alimentació.

Propostes que haurien de defugir de plantejaments genèrics amb frases com «recolzarem a la pagesia del municipi», «impulsarem accions de promoció dels productes agraris» o «millorarem la xarxa de camins rurals». Propostes, segurament ben intencionades, però que no es concreten amb accions específiques i avaluables com serien nombre de reunions de participació amb la pagesia que es durant a terme i periodicitat, nombre d'accions de promoció de les produccions locals que es realitzaran o quilòmetres de camins que s'arranjaran.

Estem convençuts que **«cada vegada és més difícil separar els temes, els problemes i les propostes del camp i de la ciutat perquè són absolutament**

⁴ Jornades Europees d'Agricultura Periurbana. Estratègies i instruments per a la protecció i gestió sostenible dels espais agraris periurbans a la Unió Europea. Punt 17 de les conclusions. Viladecans (Barcelona), 13 de maig de 2004.

<http://www.google.es/url?url=http://www.agroteritori.org/ficha.php%3Fdoc%3D16%26cid%3D1&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=6wIGVMSxEMyBaZ-RgLgL&ved=0CCEQFjAD&sig2=Nqm6T3mpqti1iU3ZC2SX2w&usg=AFQjCNFZelqrzP1UNRUaQm8eU7HL5AWEMg>

complementaris. Els problemes i les alternatives es combinen i es creuen d'un costat cap a l'altre [...] No podem separar el tema de la ciutat i el camp. Dir que existeix una via pagesa i una via urbana, són coses que poden confondre molt més que ajudar [...]» (Sugranyes ⁵). Tot en un marc on l'experiència ens porta a fer nostra la reflexió que «si necessitem menjar per sobreviure, perquè no construïm les ciutats al voltant del menjar? I, si no podem, perquè destruïm, sense escrúpols, les millors terres de producció d'aliments més properes a les ciutats?» (Steel⁶).

El Reglament 1301/2013 del Parlament Europeu i del Consell⁷, estableix que «El FEDER recolzarà, mitjançant programes operatius, el desenvolupament urbà sostenible mitjançant estratègies que estableixin mesures integrades per a fer front als reptes econòmics, ambientals, climàtics, demogràfics i socials que afecten a les zones urbanes, **tenint present al mateix temps la necessitat de promoure els vincles entre l'àmbit urbà i el rural**»

La «Red de Iniciativas Urbanas»⁸ insisteix en la necessitat que a l'hora de la definició de les àrees urbanes per programes FEDER «s'han de tenir presents les relacions rural-urbanes», tot recordant que «**l'expansió urbana ha portat al desenvolupament de grans zones on el teixit urbà i les terres de conreu estan entremesclades.** Al mateix temps, les funcions tradicionals rurals, com **l'agricultura, estan reapareixent en parts de moltes ciutats.** Les diferències socials i funcionals entre la vida en les ciutats, suburbis i comunitats circumdants es superposen de moltes maneres i es fa cada vegada més difícil traçar una línia clara entre zones urbanes i rurals. Les àrees que rodegen les ciutats contribueixen a un desenvolupament econòmic sostenible, a subministres d'energia i, en general, a la qualitat de vida. Les zones urbanes i rurals han de cooperar per contribuir a un desenvolupament territorial equilibrat»

Però a més, «**la regeneració de la ciutat iniciada en el segle XXI afegeix valor a un sòl urbà per transformar-lo en autosuficient**» (Guallart⁹) on la producció d'aliments és un dels vectors de l'autosuficiència. Un fet que exigeix una actitud de **reconeixement del paper estratègic dels aliments** i, per tant, del lloc on es produeixen, del «lloc del menjar», la *sitopia* (Steel).

⁵ Ana Sugranyes, arquitecta. Secretària general d'*Habitat International Coalition (HIC) (2003-2013)*. (<http://vimeo.com/42408454>)

⁶ Carolyn Steel és arquitecta, professora i escriptora. Autora del llibre "Hungry City: How Food Shapes Our Lives"

⁷ Reglament 1301/2013 del Parlament Europeu i el Consell, de 17 de desembre de 2013, sobre el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER). Article 7.1

⁸ Red de Iniciativas Urbanas (RIU). Grupo de trabajo sobre estrategias integradas en actuaciones de desarrollo urbano sostenible (2014). *Orientaciones para la definición de estrategias integradas de desarrollo urbano sostenible en el periodo 2014-2020*. Pàg. 7

http://www.fomento.gob.es/NR/rdonlyres/B5A6E0BC-AA8C-4C3F-8ABD-7558E8141B79/127146/20141001_OrientacionesEstrategiasIntegradas20142020.pdf

⁹ Guallart, Vicente (2012) *La ciudad autosuficiente. Habitar en la sociedad de la información*. Ed. RBA. Temas de actualidad. Série: Política y sociedad

Per un altre costat, es constata una demanda creixent de productes de proximitat i on la complicitat de la pagesia i dels consumidors és una realitat en augment. Un fet que la governança municipal no pot ignorar i per tant ha d'incorporar la governança alimentària amb actuacions concretes en àmbits que van des dels espais agraris fins als menjadors escolars passant pels mercats locals, entre d'altres actuacions.

Si el planejament territorial i urbanístic ha estat l'eix sobre el qual ha vingut pivotant la preservació dels espais agraris (classificació i qualificació del sòl agrari, xarxa de reg i de camins, assentament rurals, xarxa hidrològica, etc.), en uns moments que a les ciutats se les adjectiva de *smart* (intel·ligents) **cal que l'eix sobre el qual es centri l'acció de la governança local vers als espais agraris siguin els aliments.** D'aquesta manera es participa en donar resposta a la intel·ligència derivada del convenciment que les ciutats (territoris) han de ser autosuficients en energia, recursos i aliments.

Tot orientat a reduir la petjada ecològica i la petjada del CO₂ on el *smart food* (aliment intel·ligent) configuri un nou eix que connecti la cadena alimentària que va des de la producció, el processament, la distribució, el consum i la gestió d'excedents i de residus, així com totes les institucions i organitzacions associades.

Cal reconnectar ciutat i camp a partir d'una relació simbiòtica on **la ciutat esdevé sostenible** per «ser compacta en la seva morfologia, complexa i densa en coneixement en la seva organització, eficient i "sense" impacte metabòlic i cohesionada socialment»¹⁰, **incorporant l'espai agrari com una infraestructura i un equipament, i a l'agricultura de proximitat que ell té lloc.**

Des d'aquesta perspectiva de «l'eix alimentació» sorgeix la necessitat de **projectes agrourbans que configurin la ciutat i el camp com una unitat tot i les especificitats pròpies, però complementàries.** Un projecte que cal recollir-lo també i necessàriament en el programa per les municipals concretant intervencions, precisant accions i períodes d'execució, definint resultats esperats que permetin ser avaluats per poder fer un seguiment del seu grau de compliment.

¹⁰ Rueda, Salvador et al. (2012) El urbanismo ecológico. Su aplicación en el diseño de un ecobarrio en Figueras. Ed. Agencia de Ecología Urbana. Barcelona

2.- ANTECEDENTS

- **Conveni europeu del paisatge (CEP)**

Els estat membres del Consell d'Europa, varen aprovar a la ciutat de Florència l'octubre de l'any 2000 el «Conveni europeu del paisatge»¹¹ que posen de manifest la qualitat i la **diversitat dels paisatges europeus que constitueixen un recurs comú**, i que és important cooperar per a la seva protecció, gestió i planificació.

És per això que cal «integrar el paisatge en les seves polítiques de planificació regional i urbanística i en les seves polítiques culturals, ambientals, agrícoles, socials i econòmiques, així com en qualssevol altres polítiques amb un possible impacte directe o indirecte sobre el paisatge» (Article 5.d).

- **Dictamen “L'agricultura periurbana” del CESE**

El dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) sobre «L'agricultura periurbana»¹² del 2004 fa referències explícites entre els espais agraris i els municipis, atribuint-los un paper important en base al principi de subsidiarietat.

D'una marea especial en l'apartat sobre la «Potenciació d'un entramat actiu i potent de 'ciutats mitjanes'» (Apartat 2.2.1). En aquest apartat insisteix en dir que «El CESE constata que la 'metropolització' del territori europeu és un fenomen en augment, que comporta el creixement dispers de l'urbanització extensiva sobre el territori amb una pèrdua constant i irreparable de sòl fèrtil, principal i fonamental limitació de les àrees periurbanes [...]» (Apartat 2.2.1.1). Una pèrdua de l'activitat agrària que repercuteix «no solament en el sector agrari, sinó també en el manteniment dels recursos naturals, en la protecció de la qualitat de vida dels habitants urbans i en una gestió equilibrada del territori» (Apartat 2.2.1.2).

El CESE «**des d'una perspectiva d'un territori europeu equilibrat i sostenible, insisteix en la necessària potenciació d'un entramat, actiu i potent, constituït per una xarxa de 'ciutats mitjanes'**, definides no tant per la seva grandària demogràfica, si no per la labor de mediació que exerceixen entre els territoris rurals i urbans de la seva àrea d'influència» (Apartat 2.2.1.3).

¹¹ http://www.magrama.gob.es/es/desarrollo-rural/temas/desarrollo-territorial/09047122800d2b59_tcm7-26223.pdf

¹² CESE 1209/204 – NAT/204

http://www.agroterritori.org/web2/wp-content/uploads/2014/05/CESE_Dictamen_Agricultura_periurbana.pdf

Pel CESE, diu el dictamen, s'han de crear instruments de gestió del sòl sustentats en sis pilars i, entre aquests, **«El impuls i/o recuperació de la iniciativa municipal reforçant el principi de subsidiarietat (responsabilitat de l'administració i els polítics locals) en l'ordenació municipal, sempre mitjançant criteris supramunicipals basats en la cooperació intermunicipal i la connectivitat territorial»** (Apartat 2.3.2 d) i «la incorporació de nous criteris de finançament dels municipis com el concepte de 'sòl agrari protegit', on s'incentivi la protecció del sòl agrari per sobre la ocupació urbanística del mateix, permetent reduir la dependència del finançament tributària municipal d'altres criteris» (Apartat 2.2.2.e).

El CESE entén que «la subsidiarietat en la gestió dels espais agraris periurbans és fonamental per garantir un pacte entre administracions i sector productiu agrari que es basi en un compromís per preservar i desenvolupar el territori de l'agricultura periurbana. Es tracta d'un contracte per a la gestió agrària sostenible entre l'administració pública i la pagesia» (Apartat 2.3.5).

- **Carta de l'Agricultura Periurbana**

La Carta de l'Agricultura Periurbana (CAP)¹³ entre les premisses exposades en el document es reconeix que **«les administracions locals tenen un paper fonamental en la preservació i desenvolupament dels espais agraris, així com en la incorporació de criteris de cooperació intermunicipal per a la gestió d'aquests espais»**.

Entre els objectius de la CAP cal destacar-ne tres: 1) «Que els municipis amb presència d'agricultura periurbana, especialment en els àmbits metropolitans, disposin d'**instruments eficaços per a la planificació, la preservació i la gestió** dels seus espais agraris periurbans, alhora que fomentin i apliquin les legislacions i mesures necessàries per ordenar el territori i possibilitar l'accés a la terra d'aquells que s'incorporin a l'activitat agrària i dels que necessitin incrementar la base territorial de les seves explotacions agràries» (Objectiu b), 2) «Que l'agricultura periurbana sigui entesa, estudiada, analitzada, planificada i gestionada des d'una **visió supramunicipal de conjunt, evitant les pràctiques localistes excloents**, amb la finalitat d'establir una política pública més eficaç i més eficient dirigida als espais agraris periurbans» (Objectiu c) i 3) «Que els sòls periurbans de valor agrícola **es classifiquen com a sòl agrícola**, amb independència que estiguin o no en explotació, entenent que «sòl agrícola» és una categoria finalista, de la mateixa manera que ho és la de «sòl urbà» (Objectiu d).

¹³ <http://www.agroterritori.org/web2/wp-content/uploads/2014/05/Carta-de-lAgricultura-periurbana.pdf>

Una bona part de les actuacions que es proposen en la CAP són, han de ser o poden ser d'implementació des dels governs municipals.

- **Carta de Baeza sobre Patrimonio Agrario**

La «Carta de Baeza sobre Patrimonio Agrario»¹⁴ aprovada en el Seminari «El Patrimonio Agrario: razones para el reconocimiento cultural de los bienes agrícolas y ganaderos» celebrat a Baeza (Jaén) el 26 i 27 d'octubre de 2012 defineix el Patrimoni Agrari com el «conjunt de bens naturals i culturals, materials i immaterials, generats o aprofitats per l'activitat agrària al llarg de l'història», tot evidenciant el **«inadequat tractament que en molts casos se li atorga als bens agraris en els diferents instruments d'ordenació i planificació urbana i territorial, fins al punt d'haver estat freqüentment considerats usos prescindibles, espais subordinats a altres necessitats i, fins i tot, zones marginals al desenvolupament econòmic, si bé aquest inadequat tractament devé de la pròpia naturalesa d'aquests tipus d'instruments»**.

La Carta considera que **«la activitat agrària és l'element constitutiu principal dels bens agraris, el que exigeix el seu manteniment, en la seva condició d'activitat productiva, com a garantia per un adequat enteniment d'aquests bens i de la seva continuïtat futura»** [...]

Es posa de manifest com «el manteniment de les pràctiques agràries culturals, amb la seva harmònica implantació en el territori i la seva vinculació amb la sobirania alimentària i amb un model de desenvolupament sostenible, pot ser una important eina per lluitar contra alguns dels problemes essencials que avui té la nostra societat com el deteriorament ambiental, l'aprofitament insostenible dels recursos o la fam»

Per la Carta **«la singularitat del Patrimoni Agrari exigeix que el mecanisme de protecció que s'instauri incorpori un sistema de gestió de caràcter territorial, supramunicipal i interadministratiu** que pugui afrontar, a més de la tutela dels bens declarats, totes les polítiques necessàries per al manteniment i desenvolupament de l'activitat agrària (i totes aquelles que siguin compatibles) en l'espai protegit».

En un altre paràgraf continua dient que «per fer possible aquesta dimensió productiva els poder públics posaran en marxa mecanismes que afavoreixin el comerç de proximitat, el reconeixement de marques pròpies i varietats locals, així com qualsevol altre que fomenti l'associació entre els pagesos, ramaders i silvicultors, intercanvi de llavors i sabers i la comercialització justa dels seus productes. Especial importància revestiran les accions

¹⁴ http://www.patrimoniogrario.es/pago/CARTA_DE_BAEZA_files/carta.pdf

d'acompanyament a les iniciatives sorgides en aquest sentit des de la societat civil».

- **La Llei 27/2013 de 27 de desembre, de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració Local (LRSAL)**

La Llei 27/2013 de 27 de desembre, de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració Local (LRSAL) ha suposat una reforma al marc normatiu existent¹⁵. La normativa bàsica estatal és d'aplicació als municipis i ens locals.

La nova llei es desplega sota el principi «una administració, una competència» i una voluntat d'eliminar les anomenades «competències impròpies» que estaven emparades en previsions genèriques de la LBRL referides als interessos municipals. Es dur a terme un redisseny *de facto* del mapa local com el foment de les fusions municipals i la prohibició de nova creació i restriccions en la continuïtat de les entitats locals menors, i també es reforcen les diputacions provincials especialment en relació als municipis de menys de 20.000 habitants.

El text de la llei insisteix reiteradament amb incorporar una visió presidida per la restricció, el control i la tutela financera dels municipis on apareix el concepte de «el cost efectiu» d'una competència que ha de regir la prestació dels serveis públics municipals i servir de mecanisme de contenció de la despesa i articular les funcions de coordinació de les diputacions.

La nova llei estableix que les competències pròpies municipals es determinaran per les lleis sectorials, estatals o autonòmiques, realitzant prèviament una avaluació de la conveniència de la implantació dels serveis, garantint la dotació dels recursos necessaris i la no atribució de la mateixa competència a dues administracions diferents.

La llei suprimeix entre les competències municipals els escorxadors i pel que fa al medi ambient, només han de desenvolupar competències en el medi ambient urbà. Per als municipis amb una població superior a 5.000 habitants, es suprimeix el servei de mercat.

Entre les competències atribuïdes per delegació, el legislador estableix la vigilància i control de contaminació ambiental i la protecció del medi natural¹⁶.

¹⁵ Llei 7/1985, Reguladora de les Bases del Règim Local (LBRL) i text refós de la Llei Reguladora de les Hisendes Local, aprovada per Real Decret Legislatiu 2/2004.

¹⁶ Comentaris trets de l'article: Magre, Jaume et alers (2014) "Una reforma del règim local espanyol al darrer minut. Estimació dels impactes en el món local català" dins de "Anuari polític de Catalunya 2013". Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS)

Sigui quin sigui el marc competencial de **les entitats locals, aquestes poden establir mecanismes de col·laboració amb altres administracions per desenvolupar projectes que excedeixin de les seves competències locals**, o coordinar-se per donar respostes àgils i eficaces al reptes que se'ls hi plantegin.

- **Arc Llatí. Declaració política de l'assemblea general del 8 de juliol de 2014**

L'Assemblea General de l'Arc Llatí¹⁷, celebrada a Carcassona el 8 de juliol, va concloure amb una declaració política on es destaca que **«els nivells local i regional contribueixen a garantir la solidaritat social i territorial seguint la lògica de la subsidiarietat.**

Especialment a les zones rurals i intermetropolitanes, el manteniment dels governs locals intermedis és necessari per garantir la cohesió social i territorial, com a factor d'equilibri i motor de desenvolupament. Els representants d'Arc Llatí reconeixen –en la declaració política– una oportunitat en les instàncies polítiques de la Unió Europea, per tal que els governs locals intermedis demostrin la importància del seu rol en la creació d'un espai mediterrani de cooperació generador de desenvolupament social i econòmic. En aquesta línia Arc Llatí recolza accions que tenen com a objectiu estructurar l'espai mediterrani amb les estratègies macroregionals proposades per la Unió Europea i el Comitè de les Regions».

- **Ciutats per al Comerç Just¹⁸. Sobirania Alimentària, Comerç Just i Administracions Públiques Locals**

És necessari «reforçar els vincles que existeixen entre el Comerç Just i la Economia Solidària. [...] Quan més apropem al Comerç Just des de la Economia Solidària estem reconeixent infinitat de matisos que fan d'ell una veritable eina transformadora, i l'allunyem d'altres pràctiques que més tenen que veure amb la lògica capitalista»¹⁹.

Cal entendre el Comerç Just des d'una concepció més àmplia, solidària, corresponsable i integradora de les realitats de sud i nord, i en conseqüència avançar en el Comerç Just en l'entorn local.

Es per això, com impulsa Emaús Fundación Social que cal **«promoure alternatives a l'abast de les administracions públiques per afavorir processos locals a favor de la Sobirania Alimentària.** Alternatives que impliquin als agents més rellevants d'un municipi (administracions

¹⁷ <http://www.arcolatino.org/index.php?lng=5>

¹⁸ www.ciudadesjustas.org

¹⁹ Emaús (2014) *Sobirania alimentària, Comercio Justo y Administraciones Públicas Locales. Un espacio para la construcción de alternativas.* Emaús Fundación Social. Pàg 10

públiques, comerç i hostaleria, comunitat educativa, teixit associatiu i sector privat)»

3.- CAMP-CIUTAT UNA SOLA VIA

- **La ciutat metabòlica**

Les ciutats, en general, **han estat exemplars per la seva densitat, per l'escala humana i per a la complexitat de les mateixes**. El creixement desorbitat d'algunes poblacions, la segregació social i espacial, la desatenció de les perifèries o la prioritització del vehicle privat, són problemes que poden fer perillar els ideals d'igualtat i llibertat associats a la ciutat des del seu origen.

Tot aquest perill les ciutats milloren els seus espais públics perquè saben que són llocs per a la igualtat, la redistribució dels recursos i el reconeixement de les minories i, per tant, posen en valor la dimensió política i social, són respectuoses amb el passat i ofereixen –o cerquen– solucions sostenibles amb visió de futur. Cerquen l'apropiació de la ciutat pels seus ciutadans.

Però també saben –o haurien de saber– que **les perifèries, l'espai obert són part del nucli central de la seva identitat** i el contacte amb els espais naturals i agraris on l'aigua i el sòl són bens escassos que s'han de preservar i integrar a favor del interès general.

La ciutat és també un artefacte que consumeix una sèrie de recursos (aigua, energia, bens processats, aliments) **que una vegada processats generen uns residus** (aigües residuals, emissions contaminants, residus sòlids urbans) que cal tractar. **Aquests procés conforma el metabolisme urbà.**

Durant les darreres dècades les ciutats han tingut com una de les seves preocupacions incorporar accions per a regenerar i reutilitzar els residus que ha anat produint, i utilitzar recursos renovables. Aquest procés iniciat ha de culminar amb accions i processos que facin possible la reducció d'emissions de contaminants, la mitigació del canvi climàtic i l'ús i aprofitament de recursos dins del sistema per apropar-se a l'autoproveïment de la ciutat.

Un d'aquest recursos, fonamental per a la vida de les persones i que configura la font energètica més important i fonamentals és l'alimentació.

És aquest vector del metabolisme urbà que s'incorpora com a eix sobre el qual es desenvolupa la proposta de Programa Agrari per a les Municipals.

- **Una alimentació solidària amb el medi ambient**

Segons la FAO s'estima que els aliments són responsables d'un 20% de les emissions i del consum energètic de la Unió Europea.

Produir aliments d'origen animal suposa un major consum energètic que els d'origen vegetal i per tant una major despesa energètica generant un major impacte mediambiental. Produir un kg de carn consumeix 9,2 kWh, un d'ous 5,3 kWh, un de fruites 1,6 kWh, un d'hortalisses 4,6 kWh, etc.²⁰.

«Les decisions dels consumidors en un canvi de dieta, així com estratègies marcades des dels municipis fomentant la producció ecològica local i promocionant el consum en el municipi pot contribuir a la reducció d'emissions i del consum energètic de la dieta»²¹i, per tant, des de els aliments i l'alimentació contribuir a la millora del medi ambient del municipi.

- **El «lloc del menjar»**

La finalitat de l'activitat agrària és produir aliments i matèries primeres. Per fer-ho possible li cal poder disposar de professionals que desenvolupin la seva activitat en aquest àmbit productiu i d'una base territorial on poder dur-la a terme.

Amb tot això s'obté el producte però cal no oblidar el públic objectiu a on va destinada fonamentalment la producció, la ciutadania que els adquireix i consumeix.

Tot aquest procés, que va des de la producció duta a terme per la pagesia a la ciutadania que la consumeix, configura la cadena alimentària on l'eix que defineix el seu nexa és el menjar. Paraula que en català és a la vegada verb, l'acció d'ingerir un producte, i un nom que genèricament agrupa els aliments que consumim.

²⁰ Programa de Análisis Energético (EAP, IVEM research report) : H.C. Wilting et al, 2004. *EAP (Energy Analysis Program, version 3.5)*. IVEM research report, nº98.

²¹Virizuela, Miguel; Rueda, Salvador (2010) *Vitoria-Gasteiz: ciudad neutra en carbono. Escenario 2020-2050*. Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz y Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona.

L'estudi realitzat a la ciutat de Vitoria-Gasteiz planteja una proposta sostenible cap a l'autoabastiment i la producció local, valora la capacitat d'autoproducció del municipi conclouent que el consum de productes ecològics i locals pot suposar un estalvi *per càpita* de 569 kWh i de 453 kgCO_{2eq} en emissions. Un estalvi equivalent a la reducció de les emissions de més de 50.000 cotxes.

Des d'aquesta visió global es planteja la coherència d'aquesta proposta de «Programa Agrari per a les Municipals» on **es parla del «menjar» i del «lloc de menjar» i tot allò que cal per fer possible tota la cadena alimentària.**

És important que **«reconeguem el paper que juga el menjar en les nostres vides i aprofitar aquest potencial per donar forma al món d'una manera millor, fent que des del menjar comencem a canviar el món»** (Steel), i que tinguem present que **«si el urbanisme iniciat al segle XIX afegia valor a un territori agrícola per transformar-lo en urbà, la regeneració de la ciutat iniciada en el segle XXI afegeix valor a un sòl urbà per transformar-lo en autosuficient»** (Guallart) on la producció d'aliments és un dels vectors de l'autosuficiència. Tal com ja s'ha indicat es tracta d'un fet que exigeix una actitud de reconeixement del paper estratègic dels aliments i, per tant, del lloc on es produeixen, del «lloc del menjar», la *sitopia* (Steel).

Des d'aquesta visió sistèmica de l'aliment i de l'alimentació es pot entendre que s'incorpori una proposta més holística del sector agrari que va més enllà de l'espai agrari pròpiament dit, i s'incorpora en el marc d'una relació camp-ciutat.

I més quan la demanda de productes de proximitat i la complicitat entre la pagesia i els consumidors és una realitat creixent.

- **La governança alimentària**

El reconeixement del paper estratègic dels aliments i l'alimentació aboca necessàriament cap a la necessitat que **la governança municipal no pugui ignorar i, per tant, hagi d'incorporar la governança alimentària** amb

actuacions concretes, tal com és proposa en aquest «Programa Agrari per a les Municipals».

La governança ha de fer possible la resiliència alimentària²² que fonamentalment en el entorn europeu, suposa **impulsar estratègies que permetin mantenir i fomentar un entorn favorable a la producció alimentària** a partir de poder disposar del recurs sòl per a produir i amb ell pagesia que gestioni aquests espais agraris; una actitud, per part dels planificadors i gestor polítics, en salvaguardar aquest recurs sòl, limitat i escàs; incorporar tècniques agropecuàries que preservin el medi productiu;

²² La FAO defineix la resiliència alimentària²² com "la capacitat de prevenir desastres i crisis, així com preveure'ls, apaivagar-los, tenir-los presents o recuperar-se d'ells a temps i forma eficient i sostenible, inclosa la protecció, el restabliment i la millora dels sistemes de vida front a les amenaces que afecten a l'agricultura, la nutrició, la seguretat alimentària i la innocuïtat dels aliments". En definitiva, és la "capacitat de les persones, de les comunitats o dels sistemes que fan front a les catàstrofes o crisis a preservar-se dels danys i recuperar-se de manera ràpida". Per aconseguir això cal estar preparat per poder garantir de manera permanent i al llarg del temps un cert autoproveïment de les poblacions i amb ell la seguretat alimentària tant en l'aspecte del subministra i existència dels mateixos com de la seva sanitat i qualitat alimentària.

fomentar la capacitat de resposta, per part del sector productor, a la demanda de la ciutadania consumidora i dur a terme mesures actives de governança que afavoreixin i facilitin el consum de proximitat i la incorporació d'una nova pagesia capaç de garantir el futur de l'activitat agropecuària.

Una governança que **impulsa una agricultura professional en la perifèria de les ciutats** (agricultura periurbana) però que impulsa –sempre que sigui possible per disponibilitat de sòl en qualitat i dimensió– una agricultura no professional dins de les ciutats, una agricultura urbana, **i que incorpora en el seu «food plannig» els horts de tipus lúdics o els d'autoproveïment o comunitaris** ja sigui en superfície o en cobertes i terrats i , fins i tot, possibles projectes d'agricultura vertical (*vertical farm*) perquè entén que es tracta d'un projecte «agrourbà» on es defuig de tenir un planejament per l'espai urbà i un altre pel l'espai agrari, ja que es tracta d'un mateix àmbit amb vocacions territorials específiques on l'espai productiu agrari es converteix en una infraestructura i un equipament urbà.

L'espai agrari és concebut com un equipament en tant forma part de la cultura i de l'història d'un municipi, d'un territori concret, com perquè constitueix un bé limitat i escàs no substituïble.

Aquests fet comporten l'exigència e la permanència de l'espai agrari de manera estable, i aquesta estabilitat només es pot assegurar a partir d'una visió estructural, lluny de visions curtes de mira, maquilladores i superficials.

El paradigma agrourbà es converteix en projecte quan no estableix ni replica models sinó que cerca actituds i maneres de donar resposta a inquietuds i necessitats concretes del territori agrari i urbà amb criteris de simbiosi mútua.

- **Una pagesia i uns consumidors «versió 2.0»**

Un projecte agrourbà que serà possible si es consolida el nou paradigma agrosocial²³ a partir d'una nova pagesia emergent on els temes agrícoles, els ambientals i els socials prenen un pes significatiu. Es tracta de persones

²³ El paradigma agrosocial l'ha desenvolupat la doctora en geografia i medi ambient Neus Monllor. Com a resum de la seva tesi doctoral es poden llegir els articles següents:

- «El nuevo paradigma agrosocial, futuro del nuevo campesinado emergente », *Polis* [En línea], 34 | 2013, Puesto en línea el 22 julio 2013, consultado el 13 febrero 2014. URL : <http://polis.revues.org/8831> ; DOI : 10.4000/polis.8831

- «La nova pagesia: ver un nou model agrosocial» *Quaderns Agraris* (Institució Catalana d'Estudis Agraris) Núm.35 (desembre 2013), p.7-24, consultat el 13 de febrer de 2014. ISSN (ed.impresa): 0213-0319 / ISSN (ed.electrònica): 2013-9780 <http://revistes.iec.cat/index.php/QA> / DOI: 10.2436/20.1503.01.25

arrelades a la terra, que cerquen la seva pròpia autonomia i es mantenen optimistes sobre el futur.

Una nova pagesia que ha d'anar associada a una nova ciutadania que vol associar el seu consum a la terra, a les persones i al ritme de les estacions.
Nos per incorporació recent i nos per canvi d'actituds i maneres de fer (pagesia i consumidors 2.0)

4.- OBJECTIU

- **Una sola via**

Aquest programa vol oferir una sèrie de propostes orientades als responsables de la gestió i presa de decisions, sobre quina és la millor manera d'integrar l'espai agrari municipal (o supramunicipal) i les necessitats del sector agrari i de la ciutadania en general, en el programa polític que les organitzacions han d'elaborar amb motiu de les properes eleccions municipals a les quals volen concorre.

S'és conscient que «cada vegada és més difícil separar els temes, els problemes i les propostes del camp i de la ciutat perquè són absolutament complementaris. Els problemes i les alternatives es combinen i es creuen d'un costat cap a l'altre [...] **No podem separar el tema de la ciutat i el camp. Dir que existeix una via pagesa i una via urbana, són coses que poden confondre molt més que ajudar [...]**»(Sugranyes).

- **Un projecte agroumbà i agrosocial**

Per això es presenten unes propostes que volen emmarcar dins d'un **projecte agroumbà i agrosocial**, a la vegada que s'intenta minimitzar els impactes ambientals derivats de la pròpia activitat agrària i contribuir a valoritzar l'activitat agroeconòmica del sector agrari, de l'espai agrari i de paisatge que aquest genera amb l'activitat productiva, així com donar resposta a les necessitats alimentàries de proximitat de la ciutadania.

El projecte agroumbà, conjuntament amb el projecte agrosocial, configura la base de la proposta d'accions concretes que s'aporten en aquest programa, i es basen en el criteri de que l'espai urbà i l'espai rural o espai obert han de tenir una relació simbiòtica i no parasitària on la ciutat es desentén del camp i hi aboca tot allò que considera ha d'estar lluny de l'espai construït.

Un espai agroumbà és aquell que es basa en una ciutat més sostenible, es a dir una ciutat «compacta en la seva morfologia, complexa i densa en coneixement en la seva organització, eficient i 'sense' impacte metabòlic i

cohesionada socialment» (Rueda)²⁴, i que –afegim- **incorpora l'espai agrari com una infraestructura i un equipament, i a l'agricultura de proximitat que en ell s'hi desenvolupa.**

El projecte agrourbà no separa el urbà del rural com dos espais desvinculats sinó que entén que es tracta d'un mateix territori amb dos espais amb especificitats pròpies però que s'interconnecten cercant beneficis mutus.

La consecució del benefici en l'activitat productiva es basa en obtenir **benefici econòmic** resultat de l'obtenció de renda per l'activitat productiva realitzada i els productes obtinguts, **benefici social** com a conseqüència del compromís amb el consumidor, destinatari de les produccions obtingudes i com a generador de llocs de treball i **benefici ambiental** com a resposta a la cura que es té amb la natura per conservar la biodiversitat, per mantenir i millorar la qualitat agronòmica del sòl, per la cura que es té en la utilització de recursos naturals com l'aigua, etc.

Aquest Programa intenta donar resposta a qüestions que diferents professionals, han vingut plantejant al voltant de l'espai agrari, com la que diu: **«Si necessitem menjar per sobreviure, perquè no construïm les ciutats al voltant del menjar? I, si no podem, perquè destruïm, sense escrúpols, les millors terres de producció d'aliments més properes a les ciutats?»** (Steel).

Ha de fer pensar la crida del geògraf Vicenç M. Rosselló, tota una declaració de principis que cal tenir en consideració, quan diu:

«M'esforçaré per no participar d'aquesta filosofia pessimista (que va bé als que manen) i no em resignaré a condemnar l'agricultura; no m'avindrà a matar la terra. Cal que l'ofici de llaurador –el d'hortalà també- siga digne i no el més miserable. No vull admetre que llur treball haja esdevingut anacrònic, ni que tots s'hagen de convertir en jardiniers decoratius i supernumeraris. La museïtzació dels nostres regadius no em conforta. És que no hi ha tècnics –agrònoms, sociòlegs, paisatgistes, planificadors- que ho puguen redreçar?»²⁵

- **El paisatges més bells**

La proposta de Programa Agrari per a les Municipals fa seva l'afirmació de l'escriptor Josep Pla **«A mi m'agrada el paisatge. He tractat de descriure'n alguns. No paisatges purament geològics, sinó els vertaders, que són els**

²⁴ Rueda, Salvador (2002) *Barcelona ciutat mediterrània, compacta i complexa. Una visió de futur més sostenible*. Ed. Ayuntamiento de Barcelona.

²⁵ Vicenç M. Rosselló (2004) *«Les hortes mediterrànies. Perspectiva llunyana d'un ideal anacrònic»*, dins de *«L'Horta. El paisatge de la memòria»*, *Afers*, 47, pp. 129-135

construïts per la pagesia». «Els paisatges més bells són els que neixen d'una bellesa utilitària, comestible...», i té molt present que no és suficient saber i conèixer qui defensa els espais agraris sinó, per sobre de tot, quin és el seu comportament en situacions concretes. La proposta de construir el complexa d'Eurovegas al Parc Agrari del Baix Llobregat ho va posar clarament amb evidència.

Fins i tot més d'una de les persona de les que feien campanya en defensa del Parc Agrari del Baix Llobregat basada en raons de tipus moral, de model de turisme, d'enemistat manifesta per tot el que prové d'EEUU, per la defensa de la fauna de les zones ZEPA, etc. dubtaven si se'ls preguntava que dirien si en contes d'un casino es proposes un complexa hospitalari. En definitiva, amb independència de la finalitat que pogués tenir el complexa, és destruïa espai agrícola. Es creien la importància estratègica de l'espai agrari? o més aviat era l'excusa per reafirmar-se ideològicament i/o defensar interessos particulars?

És important incorporar aquesta reflexió en aquesta proposta de Programa Agrari per a les Municipals per ajudar a prendre les decisions encertades a l'hora que les entitats configuren el seu programa municipal que, en principi, cal donar-les-hi presumpció de voluntat de compliment.

- **L'empatia com actitud nuclear**

Junt a aquestes reflexions cal afegir una segona al voltant de dos conceptes com són la simpatia i l'empatia que denoten una actitud respecte a la manera d'impulsar, consolidar i recolzar una actuació.

L'empatia ha de ser una actitud nuclear en la nova relació ciutat-camp sobre la qual es sustenta la proposta d'aquest Programa. Una relació

resultat del coneixement mutu (pagesia, polítics, consumidors). Una actitud de situar-se davant l'altre deixant-se afectar per ell, amb una predisposició a entendre a l'altre, a posar-me al lloc del altre. Un primer pas per poder després decidir, discernir i triar.

L'empatia no es pot posar després de prendre decisions, ni relegar-la a actituds de simpatia ni compassió. És prèvia a qualsevol actuació.

Aquesta empatia es concreta en dos paradigmes que han d'esdevenir projectes: «l'agrouba» des d'una perspectiva territorial i funcional, i «l'agrosocial» des de la perspectiva relacional entre persones. Ambdós paradigmes són fonamentals i indestriables per fer possible una nova relació ciutat-camp a patir de projectes i actuacions concretes.

Si aquests dos paradigmes hi són presents, o almenys hi ha voluntat de que siguin presents, seran útils per recolzar-se –a l'hora de prendre decisions- en estudis econòmics, ambientals, territorials, etc. Per que hi ha la voluntat prèvia de fer-ho possible, i per tant l'empatia (tal con ja s'ha dit) es converteix en l'element nuclear d'un nou procés.

D'aquí apareixen conceptes com el de «coproductor» i «coconsumidor». Un coproductor és una persona que «verifica, s'interessa perquè els productes que consumeix siguin bons, nets i justos. Bons perquè els productes han de generar plaer, nets perquè la producció alimentària no pot ofendre a la natura i just perquè qui treballa la terra té dret a rebre un preu just». Si falta alguna d'aquestes condicions no existeix la qualitat» recorda Carlo Petrini president Slow Food.

Amb aquesta actitud sorgeix el nou paradigma agrosocial no només a partir d'una nova pagesia, sinó també d'una nova ciutadania resultat d'un canvi d'actituds personal i col·lectives vers als espais agraris, els aliments i l'alimentació.

5.- L'ESTRATÈGIA DE LA GOVERNANÇA ALIMENTÀRIA

En un moment que es parla de les *smart cities* o ciutats intel·ligents, que incorporen una perspectiva de futur recolzada en les tecnologies de la informació i la comunicació com a eines per intervenir adequadament en àmbits com la mobilitat, la gestió de recursos, d'infraestructures etc., no haurien estar alienes a una estratègia alimentària entenent-la com aquella que incorpora tot el procés que va des de la producció (pagesia) al consum (consumidors), i on la **intel·ligència no s'hauria de fonamentar en l'acumulació d'informació sinó en ser generadora de saviesa o capacitat de posar el coneixement en acció i prendre decisions concretes a problemes específics en el marc d'una visió global.**

Una intel·ligència que fa que prèviament es redefeixin els problemes i després s'afegeixi, o no, la tecnologia que pot ajudar a resoldre o temperar els problemes o objectius que es volen assolir.

Aquesta estratègia planteja la necessitat d'incorporar les qüestions alimentàries a l'agenda de la política municipal amb polítiques locals en la planificació dels aliments (governança alimentària).

Una estratègia que respon a un somni que es vol fer realitat. A una idea de projecte agrourbà i agrosocial que una vegada explicitat es vol fer realitat i per tant un somni que ha de ser:

- **Mesurable:** Cal incorporar indicadors que permetin mesurar el seu grau de compliment i d'assoliment. No serveixen indicadors de voluntats (es vol fer, s'aconseguirà, es reforçarà, etc.) sinó de realitats aconseguides total o parcialment.
- **Específic:** Que s'exposi de manera concreta i precisa i per tant incorpori dades per la seu assoliment total o progressiu.
- **Temporal:** Un gran objectiu s'aconsegueix assolint petits objectius, realitzant petites passes. Una cosa és voler que la pagesia assoleixi un objectiu i l'altre que es començar per que ho assoleixin progressivament un nombre concret de pagesos.
- **Automantingut:** Un objectiu és assolible si es construeix amb petits objectius assolibles que permeten pas a pas arribar al objectiu final i per tant permet un procés de retroalimentació.
- **Autèntic:** S'ha de voler aconseguir l'objectiu i per tant cercar i posar tots aquells mecanismes i recursos necessaris per realitzar-lo, o almenys aquells que estiguin al nostre abast.
- **Actitudicional:** Abans de començar cal preguntar-se si hi ha l'actitud i la predisposició al canvi a l'evolució, a millorar, a transformar.

Els somnis s'han de tenir, són fonamentals per fer possible que una societat avanci, però solament funcionen si es posen els mecanismes actitudinals i recursos per fer-los possible. **Els somnis, els projectes no funcionen almenys que es facin possibles.**

- **Principis bàsics**

La governança alimentària o del menjar d'un municipi ha de recolzar-se els principis de:

1. Assumpció de la responsabilitat de les conseqüències que es deriven de l'elecció d'aliments i el seu paper per garantir que **l'alimentació i l'agricultura no deixin de formar part vital de la vida de les persones** del municipi, tant pel que fa al seu aspecte nutricional com de gaudi (La responsabilitat).
2. **Millora de la salut de les persones i reducció de les desigualtats en salut mitjançant els aliments** que consumeix i l'educació per a la salut que reben especialment des de les escoles. (La salut).

3. **Demostració de respecte i d'interès per tots els aliments**, i en el tractament d'imatge que s'ofereix de les empreses i persones involucrades en la producció i subministra d'aliments (El respecte)
4. Consciència sobre els recursos que s'utilitzen en el cultiu, preparació, distribució, venda, conservació i consum d'aliments, participant activament en **reduir al màxim els impactes ambientals negatius derivats de la utilització d'aquests recursos** (Els recursos)
5. **Fer possible que tothom tingui accés a una alimentació** promovent una cultura del menjar sa, equilibrat, econòmica i culturalment apropiat (L'accés)
6. **Recolzament d'una economia alimentària activa i de proximitat**, desenvolupada sota criteris de seguretat i sobirania alimentària (La proximitat)

- **Els objectius estratègics**

Uns principis bàsics que es desenvolupen a partir d'uns objectius estratègics. Una estratègia que es concreta en:

1. **Incorporar els vectors aliment i aigua com dos recursos fonamentals per a la ciutadania.**
2. Limitar el recórrer a l'abastiment d'aliments i d'aigua des d'una perspectiva global i **fer plantejaments des de les possibilitats del local.**
3. **Invertir en espais agrícoles de proximitat** capaços d'abastir una part de les seves necessitats alimentàries (rebot alimentari)
4. **Apostar pel que és local enfront al que és global** per raons estratègiques en l'àmbit de l'economia, del social i de l'ambiental.
5. **Fomentar estructures d'acollida** per tal que el ciutadà es senti que forma part, a través de l'espai agrícola i de l'alimentació de proximitat, d'una comunitat i d'un territori concret i es reconegut com a membre seu.
6. **Activar i incentivar la incorporació joves a l'activitat agrícola** com a garantia de futur.
7. **Fomentar i facilitar l'accés a la terra** per a la nova pagesia i/o per dotar de base territorial suficient a les explotacions agràries existents.

8. Impulsar accions de formació i assessorament a la pagesia

9. **Desenvolupar plans d'alimentació** (*food planing*) que apropin a la ciutadania l'alimentació necessària tot garantint quantitat unida a la seguretat i sobirania alimentària i redueixin el malbaratament d'aliments.

10. **Incentivar l'educació per a la salut des dels aliments**, de manera especial en l'àmbit escolar.

11. Tenir respecte del territori urbà-rural una **visió simbiòtica i holística**

En l'implementació d'aquest objectius estratègics no es pot ignorar que els sistemes alimentaris estan inexorablement vinculats a les comunitats socials que habiten en una ciutat i per tant amb tradicions alimentàries diferents, al ús del sòl que en el propi municipi i en el seu entorn es fa, a la distribució del aliments i a la facilitat per adquirir-los (accés), a la resposta social que es dona a les problemàtiques alimentàries derivades de la crisi econòmica (salut), a la generació i maneig dels residus (malbaratament), etc. i a les conseqüències econòmiques, ambientals i socials que se'n deriven per un municipi o àmbit territorial superior.

L'estratègia del menjar és un horitzó en el qual les ciutats han de dedicar una atenció específica amb la finalitat d'intervenir en la manera de produir, en la distribució de les produccions i en el consum dels aliments per tal d'aconseguir millors nivells d'accessibilitat, la qualitat, l'equitat, la salut alimentària i reduir els residus i l'impacta ambiental.

L'objectiu no és limitar la llibertat individual, sinó crear i afavorir condicions que facilitin l'educació i la informació, la provisió d'infraestructures físiques i la coherència entre totes les accions relacionats amb el menjar, que configuren la cadena d'activitats que connecten la producció, el processament, la distribució, el consum i la gestió d'excedents i de residus, així com totes les entitats, institucions i activitats reguladores associades, per tal de tenir una alimentació urbana sostenible (*sustainable urban food*) forjant (recuperant) el vincle entre la ciutat i el camp.

Aquesta estratègia de la governança alimentària en l'àmbit dels municipis pot iniciar-se amb una declaració de principis per part de la corporació municipal a partir de:

- L'adhesió a la «Carta de l'Agricultura periurbana».
- L'adhesió a la «Carta del Paisatge», si el municipi està dins de l'àmbit d'una Carta aprovada.

- La declaració a favor de la Sobirania Alimentària
- La declaració de «municipi lliure de transgènics»
- El suport al Banc dels Aliments
- Adhesió al estatus de «Ciudad por el Comercio Justo»

Aquestes declaracions, adhesions i suports són la base per la concreció i desenvolupament del Programa Agrari per a les Municipals (PAM).

6.- ÀREES D'ACTUACIÓ I ACCIONS

Els principis bàsics i objectius estratègics configuren sis àrees d'actuació que agrupen les distintes accions que es proposen.

- **Àrees d'actuació**

Per aconseguir-ho es poden identificar cinc àrees d'actuació:

1. **Impulsar la producció i els vincles de proximitat** (Actuació sobre la producció).
2. **Garantir la vitalitat comercial de proximitat** (Actuació sobre la distribució i el mercat local).
3. **Facilitar l'accés i el poder de compra i assegurar la participació dels consumidors** (Actuació sobre el consum individual i familiar).
4. **Fomentar l'alimentació saludable a les col·lectivitats públiques** en especial en els menjadors escolars (Actuació sobre col·lectivitats)
5. **Reduir els residus i deixalles així com el malbaratament d'aliments** (Actuació sobre els residus i el malbaratament).

Aquestes àrees d'actuació es concreten en una sèrie d'accions, com les que s'inclouen en el quadre adjunt on es fa una diferenciació entre accions que correspon a l'administració pública el seu impuls per donar suport a la distribució i els consum d'aliments pròxims i garantir una base territorial on desenvolupar l'activitat agrària on produir els aliments que, en primera instància, han de possibilitar -i donar tranquil·litat- l'abastament del municipi.

Un segon grup inclou les accions que cal impulsar des de la societat civil que prioritzin l'alimentació de proximitat i s'organitzi per esdevenir coproductora.

- **Accions**

En els quadre adjunts s'incorpora una proposta de possibles accions a dur a terme.

Accions per consolidar i desenvolupar l'activitat agrària local/sumpralocal		
Àrees d'actuació	Accions des de administració pública	Accions des de la societat civil
1.- IMPULSAR LA PRODUCCIÓ I ELS VINCLES DE PROXIMITAT (Actuació sobre la producció)	Incorporar en el planejament municipal la dotació d'espai agrícola per habitant (m ² /habitant) per definir les parcel·les alimentàries	Incorporar l'agroecologia i l'agroresteria en la gestió de l'activitat agrària
	Incorporar actuacions encaminades a promoure activitat agroeconòmica amb accions en l'àmbit del planejament i el urbanisme i de la promoció de les produccions	Impulsar activitats complementàries a les explotacions (agroturisme, aules d'entorn rural, etc.
	Promoure els hàbits de consum saludable amb accions concretes en l'àmbit escolar	Facilitar la visita d'escolars a les explotacions agràries i col·laborar amb les escoles en la promoció d'hàbits de consum saludable
	Establir ordenances municipals de donin suport, facilitin i regulin els aspectes territorials i urbanístics de l'espai agrícola.	Desenvolupar activitats d'holeriturisme i agriproxima't.
	Dur a terme accions de formació agroecològica i nutricional per a la pagesia	Participar activament en les accions de formació
	Fomentar i implementar un Banc o Fons de terres per ampliar explotacions i/o permetre l'accés a la terra dels que s'incorporen al món rural (Nova pagesia)	Posar a disposició del banc o fons de terres, terres pel seu arrendament
	Preservar i ordenar des d'accions concretes en el planejament territorial i urbanístic i incorporar figures de gestió dels sòls de valor agrícola i de l'activitat productiva que s'hi desenvolupa.	Establir en els camps franges de <i>greening</i> per facilitar la presència de predadors de les plagues dels conreus
	Dur a terme accions de foment d'incorporació de "nova pagesia" que garanteixi la continuïtat de l'activitat agrària. Recolzar escoles de pagesia i de pastors.	
	Implantar una xarxa d'horts urbans pel lleure a disposició de la ciutadania.	Generar activitats econòmiques complementàries al voltant dels aliments i l'alimentació de proximitat (agrobotigues, distribució cistelles, etc.)
	Fomentar i incentivar els horts escolars	Col·laborar amb les escoles per tal que puguin visitar explotacions de pagesia professional.
	Afavorir la creació "joint venture" d'equips "joves amb experiència" (associació de pagès i un jove que s'incorpora) aprofitant iniciatives i recursos propis o d'altres administracions.	Incorporar joves per fer pràctiques en una explotació agrària.
	Incorporar la figura de dinamitzador territorial per a projectes agraris emprenedors tot garantint un servei d'assessorament en agroecologia	Utilitzar els serveis de dinamització i assessorament.

Accions per consolidar i desenvolupar l'activitat agrària local/sumpralocal		
Àrees d'actuació	Accions des de administració pública	Accions des de la societat civil
1.- (Continuació) IMPULSAR LA PRODUCCIÓ I ELS VINCLES DE PROXIMITAT (Actuació sobre la producció)	Fomentar l'activitat agroramadera a partir d'explotacions ramaderes extensives ovines i/o bovines	Oferir i arribar a cords amb les explotacions ramaderes per tal de disposar de boscos per pasturar i camps pel conreu de farratges.
	Mantenir i impulsar itineraris de reconeixement territorial de l'espai agrari	Col·laborar en el manteniment i millora de la xarxa de camins i de reg.
	Elaborar, conjuntament amb altres administracions, un pla d'actuació de camins rurals i xarxa de reg (manteniment i millora)	Participar en l'elaboració de pla d'actuació de camins i xarxa de reg
	Declarar el municipi lliure de transgènics	No utilitzar llavors i/o planters de vegetals transgènics.
	Controls periòdics de la qualitat de les aigües de reg	Facilitar el control de la qualitat de les aigües de reg i fer un ús acurat de l'aigua
	Impulsar accions concretes per a la potenciació i millora de la qualitat, el caràcter i la vitalitat del paisatge agrari	Participar en la gestió del paisatge que la pròpia activitat agrària genera, tot tenint cura de no malmetre i/o millorar la qualitat, el caràcter i la vitalitat del mateix

Accions per consolidar i desenvolupar l'activitat agrària local/supralocal		
Àrees d'actuació	Accions des de administració pública	Accions des de la societat civil
2.- GARANTIR LA VITALITAT COMERCIAL DE PROXIMITAT (Actuació sobre la distribució i el mercat local)	Establir ordenances municipals que donin suport i regulin els aspectes de la comercialització i distribució de les produccions agrícoles de proximitat	Produir i oferir al mercat productes de varietats locals.
	Incorporar la compra pública de productes ecològics i de proximitat en les clàusules administratives dels concursos públics de càtering (escoles, actes públics, servei de restauració espais públics, etc.).	Dur a terme accions de sensibilització en les AMPA, centres de treball, etc.
	Garantir l'oferta de parades per a la pagesia en els mercats municipals sedentaris	Participació activa en els mercats de pagès i en els mercats municipals així com en altres alternatives que aproximïn la pagesia i el consumidor
	Impulsar infraestructures col·lectives d'elaboració i transformació de productes agraris de proximitat (artesanía alimentària)	Obrir una línia de producció (individual i/o col·lectiva) a l'entorn de l'artesanía alimentària
	Impulsar mercats municipals no sedentaris de pagès	Participació activa en els mercats de pagès i en els mercats municipals així com en altres alternatives que aproximïn la pagesia i el consumidor

PROPOSTA D'ESBORRANY

Accions per consolidar i desenvolupar l'activitat agrària local/supralocal		
Àrees d'actuació	Accions des de administració pública	Accions des de la societat civil
2.- (continuació) GARANTIR LA VITALITAT COMERCIAL DE PROXIMITAT (Actuació sobre la distribució i el mercat local)	Facilitar la venda directa a l'explotació agrària	Dur a terme venda en l'explotació agrària
	Impulsar marques i distintius d'origen i qualitat de proximitat	Utilitzar les marques i distintius d'origen i qualitat de proximitat
	Publicar una guia de punts de venda de productes del municipi i del seu entorn (promoure consum de proximitat)	Col·laborar en la distribució de les guies
	Facilitar des de les ordenances municipals la possibilitat de senyalització dels punts de venda de proximitat	Senyalització de punts de venda de productes de proximitat

Accions per consolidar i desenvolupar l'activitat agrària local/sumpralocal			
Àrees d'actuació	Accions des de administració pública	Accions des de la societat civil	
3.- FACILITAR L'ACCÉS I EL PODER DE COMPRA i ASSEGURAR LA PARTICIPACIÓ DELS CONSUMIDORS (Actuació sobre el consum individual i familiar).	Facilitar la instal·lació de centres i/o punts de distribució de cistelles	Fomentar la creació de cooperatives i grups de consum i altre tipus de centres i models col·lectius de concentració i distribució (botigues, estafetes alimentàries ²⁶ , <i>ager-liber</i> ²⁷ , etc.)	
	Implementar espais públics de micro-distribució de cistelles.	Utilitzar els espais públics de micro-distribució de cistelles.	
	Realitzar campanyes destinades al Bancs d'Aliments	Participar oferint producte al Banc dels Aliments	
	Desenvolupar estratègies de promoció del producte de proximitat	Portal web	Participar activament en les campanyes de promoció i oferir aquells informació de l'explotació agrària que pugui ser útil
		Realitat augmentada	
Fomentar la relació i participació entre producció i consum (mercats de pagès, agrobotigues, jornades de divulgació, etc.)	Aplicació mòbil. Codi QR		
	Donar suport i dur a terme activitats de promoció a través de l' <i>holeriturisme</i> ²⁸ , <i>agriproxima't</i> ²⁹ i d'altres.		
		Generar activitats econòmiques complementàries al voltant dels aliments i l'alimentació de proximitat	

²⁶ Lloc (botiga o màquina dispensadora) on es dipositen les cistelles per tal que el consumidor les reculli i deixi les caixes o cistelles buides.

²⁷ Ager-liber: punt de distribució de cistelles situats en les biblioteques públiques que a més incorporen en les cistelles llibres relacionats amb aliments i alimentació (llibres de cuina, novel·les amb un pes de la gastronomia en la seva trama, etc.) i possibiliten i organitzen conferències al voltant dels aliments.

²⁸ Holeriturisme (Olus –eris: verdura, hortalissa) Oferta turística per donar a conèixer les produccions hortofructícoles mitjançant la realització d'una sèrie d'activitats programades per aquesta finalitat.

²⁹ Agriproxima't: Activitat destinada a apropar pagesos i consumidors per conèixer diversos sistemes de comercialització directa (distribució de cistelles, botigues locals, parades en mercats, etc.)

Accions per consolidar i desenvolupar l'activitat agrària local/sumpralocal		
Àrees d'acció	Accions des de administració pública	Accions des de la societat civil
4.- FOMENTAR L'ALIMENTACIÓ SALUDABLE A LES COL·LECTIVITATS PÚBLIQUES EN ESPECIAL ALS MENJADORS ESCOLARS (Accions sobre col·lectivitats)	Impulsar campanyes de sensibilització sobre el consum saludable i responsable, especialment a les escoles.	Potenciar el consum de proximitat en els menjadors escolars i horts col·lectius
	Dur a terme accions de formació agroecològica i nutricional pels responsables de l'alimentació en l'àmbit de les col·lectivitats públiques en especial a les escoles.	
	Establir assessorament tècnic pels horts escolars	Consolidar una xarxa d'escoles ECO i escoles amb hort.
	Publicitar els restaurants "Km 0"	Potenciar els restaurants "Km 0"
	Fomentar accions gastronòmiques (workshop)	
	Impulsar la figura de l' <i>hortossulier</i> ³⁰ en les escoles d'hostaleria que puguin donar a conèixer l'origen, el sistema de producció, el productor i l'aprofitament culinari dels productes hortofructícoles.	

Accions per consolidar i desenvolupar un <i>food planning</i> local		
Àrees d'acció	Accions des de administració pública	Accions des de la societat civil
5.- REDUIR ELS RESIDUS I LES DEIXALLES AIXÍ COM ELS EXCEDENTS RELACIONATS AMB ELS ALIMENTS (Accions sobre els residus i el malbaratament)	Impulsar punts de concentració i recollida de residus agrícoles	Utilitzar els punts de recollida de residus
	Impulsar un model municipal i supramunicipal de distribució dels aliments i d'envasat per tal de reduir deixalles i el seu impacte en la petjada de carboni.	Utilitzar envasos reciclables i concentrar la distribució d'aliments.
	Fer campanyes per reduir les deixalles relacionades amb els aliments (domicilis, restaurants, agricultors, mercats, etc.) així com el malbaratament d'aliments	Minimitzar i facilitar el reciclatge d'aliments en domicilis particulars i menjadors col·lectius, mercats, agricultors, etc.
		Impulsar accions concretes de sensibilització sobre el malbaratament d'aliments en menjadors col·lectius com pot ser el pesar-los i fer un rànquing diari de malbaratament d'aliments
	Fomentar l'artesania alimentària i la aportació al Banc dels aliments	Obrir una línia de producció (individual i/o col·lectiva) a l'entorn de l'artesania alimentària i col·laborar amb el Banc dels Aliments
	Recolzar el Banc dels Aliments	Col·laborar amb el Banc dels Aliments aportant excedents de productes agraris

³⁰ Hortossulier: Persona versada en les qualitats organolèptiques de les fruites i hortalisses, de les seves propietats medicinals i del seu aprofitament gastronòmic. Expert en tast de fruites i hortalisses.

7.- AVALUACIÓ DE LES ACCIONS

Tota bona governança és aquella que estableix indicadors que permetin valorar la situació de partida, establir l'objectiu desitjable, definir l'objectiu que es pretén assolir per un període concret i avaluar l'evolució al llarg del temps.

Establir indicadors ajuden a valorar el compliment dels compromisos assolits més enllà de percepcions subjectives individuals i/o col·lectives.

Una ciutat sostenible a més de ser compacta en la seva morfologia, complexa i densa en coneixement en la seva organització, eficient i "sense" impacte metabòlic, cohesionada socialment i d'incorporar l'espai agrari com una infraestructura i un equipament, i a l'agricultura de proximitat que en ell s'hi desenvolupa, es capaç de parametritzar cada un d'aquests àmbits assenyalats mitjançant condicionats i indicadors (restrictors) que permeten avaluar el seu compliment i consolidació del projecte i objectius que s'ha establert prèviament per ser assolits.

Alguns dels indicadors que es proposen són:

Indicador		Objectiu	Justificació	Paràmetre de càlcul	Paràmetre d'avaluació (Objectiu mínim i desitjable)
1.	Parcel·les alimentàries associades a un barri o municipi	Tenir la base territorial per garantir un cert autoabastiment de fruites i hortalisses fresques	El projecte agrourbà suposa establir unes dotacions d'espai agrari per tendir a l'autobasteixement.	Hectàrees de conreu de la parcel·la alimentària (Dotació prevista: 70 m ² /habitant)	> 30 % de la demanda 100 % de la demanda
2.	Recuperació de terres abandonades	Recuperar terres agrícoles abandonades pel conreu	Cal incrementar la superfície de conreu recuperant les terres llaurades abandonades	[nombre d'hes recuperades / nombre total de terres abandonades] x 100	40 % de les terres abandonades 100 % de les terres abandonades
3.	Creació d'un fons o banc de terres	Gestionar un fons o banc de terres per arrendar a explotacions que necessiten incrementar la seva base territorial o per incorporació de nova pagesia	Tenir una dimensió mínima de base territorial per fer rentable l'explotació agrària es fonamental per la continuïtat de la mateixa. Per incorporar nova pagesia cal poder oferir la possibilitat de tenir terres factor limitant per fer-ho realitat	Acord i implantació del banc o fons de terres	Si (100 %) Sí (100%)
4.	Proximitat de la parcel·la alimentària del nucli de població	Aconseguir la major proximitat entre la producció i el consum	El subministra d'aliment ha de realitzar-se des del més proper per anar allunyant-se a mesura que no sigui possible l'autoproveïment..	Distància en metres entre el centre de la producció i el centre municipal	< 5.000 m < 1.000 m
5.	Pagesos socis d'una ADV ³¹	Disposar d'un assessorament agronòmic directe i específic	La formació i l'assessorament a la pagesia es fonamental per aconseguir una producció ecològica de qualitat i una transformació cap a l'agroecologia	[Nombre d'explotacions socis ADV/nombre total explotacions agràries] x 100	> 40 % de la demanda 100 % de la demanda
6.	Incorporació de joves	Fomentar el rejuveniment generacional de la pagesia	La continuïtat de l'activitat agrària ve donada pel fet de tenir continuïtat generacional	Nombre de joves incorporats no fills de pagesos.	5 noves incorporacions per municipi > de 5 incorporacions

³¹ ADV: Agrupació de defensa vegetal. Són entitats privades sense ànim de lucre, que tenen com a objecte col·laborar amb l'Administració per lluitar de manera col·lectiva contra els agents nocius i plagues dels vegetals i ho fan mitjançant l'establiment d'un programa d'actuació i la contractació de personal tècnic professional.

Indicador		Objectiu	Justificació	Paràmetre de càlcul	Paràmetre d'avaluació (Objectiu mínim i desitjable)
7.	Producció en fruita i hortalissa fresca que abasteix a la demanda local	Subministrar el major percentatge de fruites i hortalisses fresques	A més de sòl agrari cal producció i d'una manera fonamental d'hortalisses i fruita.	[Producció local/demanda local] x 100	>30 % de la demanda local 100 % del total de la demanda local
8.	Població amb cobertura a un mercat municipal de fruites i hortalisses	Facilitar l'accés a l'adquisició de fruites i hortalisses	Els mercats sedentaris i no sedentaris són una font de subministra hortofructícola important si bé entre altres raons la proximitat del consumidor i la facilitat de desplaçament són arguments a favor de la seva utilització.	[Població amb accés a un mercat/població total] x 100	80 % a menys de 500m 100 % a menys de 500m
9.	Percentatge de compost utilitzat en la parcel·la alimentària	Millora del sòl agrícola i garantir la utilització de compost procedents de la M.O generada pel propi municipi	En el marc del metabolisme urbà la utilització de compost fabricat a partir de la fracció orgànica del propi municipi afavoreix la sostenibilitat del municipi	[Compost utilitzat per adobar el sòl/total compost genrat en el municipi] x 100	> 30 % 100 % de la producció
10.	Percentatge de conreu ecològic	Aconseguir una producció ecològica per arribar a l'agroecologia	Afavorir sistemes de conreu que millorin l'impacte resultat de la utilització de productes de síntesi afavoreix minimitza l'impacte de l'agricultura al medi.	[Hectàrees de conreu ecològic/total d'hectàrees conreades al municipi] x 100	> 30 % del total del conreu. 100 % de la superfície
11.	Mobilitat per distribució de fruites i hortalisses	Reduir al màxim la mobilitat per distribució de fruites i hortalisses en l'àmbit urbà. Ubicació de micro-distribuidors de cistelles	Reduir la mobilitat en la distribució suposa reduir les emissions de CO ₂ i la despesa energètica.	[Nombre actual de vehicles distribuïnt productes alimentaris/ nombre total anteriors a l'acció] x 100	> 30 % 100 %
12.	Utilització d'aigües regenerades amb qualitat agronòmica	Minimitzar la utilització d'aigües superficials i subterrànies	Es un objectiu important per a la consecució d'un metabolisme circular i es malmeti un recurs com l'aigua.	[Aigües regenerades utilitzades/total aigües regenerades] x 100	> 30 % 100 %
13.	Nombre de punts de venda que concentren la distribució a domicili de productes de proximitat	Reduir la mobilitat urbana i afavorir la distribució directa de fruites i hortalisses fresques	Concentrar la recollida de cistelles és una forma de reduir la mobilitat en la distribució suposa reduir les emissions de CO ₂ i la despesa energètica.	[Nombre de cistelles concentrades en punts de concentració de distribució / nombre total de cistelles] x 100	> 40 % de les cistelles 100 % de les cistelles

Indicador		Objectiu	Justificació	Paràmetre de càlcul	Paràmetre d'avaluació (Objectiu mínim i desitjable)
14.	Superfície dedicada a horts comunitaris	Aconseguir un nombre suficient d'horts comunitaris	És important donar resposta a una demanda social d'horts utilitzats amb criteris lúdics, terapèutics, d'autobastament, etc..	Hectàrees d'horts comunitaris (Dotació prevista: 20 m ² /habitant)	> 30 % de la demanda 100 % de la demanda
15.	Escoles amb menjador ECO	Aconseguir el major nombre d'escoles consumidores de productes ECO de proximitat	Raons de salut alimentària i de col·laboració amb el sector agrari ho avalen.	[Nombre d'escoles públiques amb menjador ECO/Nombre total d'escoles] x 100	> 30 % de la demanda de les possible escoles 100 % del total d'escoles amb menjador
16.	Escoles públiques de primària amb hort	Facilitar als escolars l'experiència del conreu fet de l'hort escolar una eina pedagògica	L'hort escolar és una eina important en l'educació alimentària dels alumnes i una manera de formar en el consum de proximitat a més de ser una bona eina pedagògica	[Nombre d'escoles públiques amb hort/Nombre total d'escoles públiques] x 100	> 30 % de les escoles 100 % del total d'escoles
17.	Ramats extensius	Consolidar activitat ramadera extensiva amb ramats existents o de nova incorporació amb un nombre de caps que facin l'explotació ramadera viable	Mesura per rendibilitzar el bosc i com a sistema preventiu de lluita contra incendis (neteja de boscos i de franges de protecció).	Nombre de ramats amb més de 300 ovelles o equivalent en bovins	> 1 ramat ovelles de més de 300 caps o equivalent en bovins Cobrir la capacitat de càrrega ramadera.
18.	Obrador col·lectiu d'artesania alimentària	Ubicar en el municipi un obrador col·lectiu d'artesania alimentària	Obrir una nova línia de producció a l'explotació agrària que afavoreixi la seva rendibilitat i faciliti la reducció d'excedents.	Nombre d'obradors col·lectius	1 (100%) 1 (100%)

Indicador		Actuacions a realitzar per assolir l'objectiu	Agents implicats
1.	Parcel·les alimentàries associades a un barri o municipi	- Revisió del pla d'ordenació urbana qualificant el sòl agrícola com a sistema d'espais lliures sòl agrícola i associar-lo a l'espai urbà reconeixen la seva funció de subministra d'aliments. - Consolidar els regadius i recuperar espais de regadius abandonats. Incrementar la superfície de conreu hortofructícola.	- Ajuntament - Pagesia
2.	Recuperació de terres abandonades	- Aprovar en un Ple municipal l'impost sobre terres infrautilitzades - Incorporar les terres abandonades al banc o fons de terres municipal	- Ajuntament - Propietaris de finques agrícoles
3.	Creació d'un fons o banc de terres	- Aprovar en un Ple municipal la seva creació	- Ajuntament - Propietaris de finques agrícoles - Pagesia - Nova pagesia
4.	Proximitat de la parcel·la alimentària del nucli de població	- Planejament municipal	- Ajuntament
5.	Pagesos amb socis d'una ADV	- Fer accions informatives per la pagesia	- Pagesia
6.	Incorporació de joves	- Disposar de terres per oferir-la a les noves incorporacions - Disposar de pagesos disposats a tenir joves en pràctiques	- Banc o fons de terres - Joves de nova incorporació - Pagesia
7.	Producció en fruita i hortalissa fresca que abasteix a la demanda local	- Reconversió del sector cap a produccions hortofructícoles	- Pagesia
8.	Població amb cobertura a un mercat municipal de fruites i hortalisses	- Política de mercats del municipi	- Ajuntament - Consumidors (demanda)
9.	Percentatge de compost utilitzat en la parcel·la alimentària	- Disponibilitat de compost a una distància prodencial	- Pagesia
10.	Percentatge de conreu ecològic	- Organitzar cursos de formació i una estructura tècnica d'assessorament permanent	- Pagesia - Consumidors (demanda)
11.	Mobilitat per distribució de fruites i hortalisses	- Instal·lar centres de micro-distribució de mercaderies per part de l'ajuntament	- Ajuntament - Pagesia - Consumidors (demanda)
12.	Utilització d'aigües regenerades amb qualitat agronòmica	- Disposar d'aigües regenerades i d'una xarxa de distribució	- Ajuntament - Pagesia - ACA

Indicador		Actuacions a realitzar per assolir l'objectiu	Agents implicats
13.	Nombre de punts de venda que concentren la distribució a domicili de productes de proximitat	- Ordenança municipal que permeti instal·lar punts de concentració de distribució - Empreses que els instal·lin	- Ajuntament - Pagesia
14.	Superfície dedicada a horts comunitaris	- Aprovar una política municipal d'horts urbans amb la creació dels mateixos i l'establiment d'un reglament de concessió i gestió	- Ajuntament - Ciutadans (usuaris)
15.	Escoles amb menjador ECO	- Dotar a les escoles públiques de cuines pròpies - Acord de l'AMPA	- Generalitat - AMPA - Gestors de la cuina
16.	Escoles públiques de primària amb hort	- Acord del Consell Escolar i de l'AMPA - Ajuntament col·labori en determinades tasques i a més pugui establir un servei d'assessorament pels metres.	- Consell escola - AMPA - Ajuntament
17.	Ramats extensius	- Acord de l'Ajuntament de dotar al municipi d'un o més ramats - Estudi previ d'implantació i gestió de la cabana raadera	- Ajuntament - Pastors - Propietaris de boscos i terres
18.	Obrador col·lectiu d'artesanía alimentària	- Acord de de l'Ajuntament - Acord amb els pagesos interessats (projecte, participació econòmica, sistema de gestió, etc)	- Ajuntament - Pagesia

